

PETINŠTIRIDESET LET KNJIŽNICE IVANA TAVČARJA V ŠKOFJI LOKI

Brez posebnih slovesnosti je 2. decembra 1990 minila 45. obletnica delovanja splošnoizobraževalne (ljudske) knjižnice v Škofji Loki po vojni. Ker je bilo o štiridesetih letih delovanja knjižnice že kar nekaj napisanega,¹ naj bo tokrat podan le shematski prikaz njene dejavnosti in razvoja v zadnjih petih letih, torej od 1986 do 1990.

Možnosti za razvoj knjižnice in njene dejavnosti so bile v tem obdobju relativno skromne, kljub temu pa je knjižnica v teh letih vendarle napravila pomemben korak naprej, zlasti v približevanju uporabnikom – bralcem. To se je izkazovalo v utrditvi knjižnične mreže, s kakršno knjižnica zdaj razpolaga, z večanjem knjižnične temeljne zaloge gradiva, ter večanjem obiska in izposoje gradiva, knjižnica pa je opravičila tudi svojo vlogo občinske matične knjižnice in svojskega kulturnega središča.

V srednjeročni načrt 1986–1990 smo skupaj z Občinsko kulturno skupnostjo Škofja Loka sicer zapisali precej pogumne razvojne usmeritve in naloge v upanju, da so gospodarsko-krizni časi vendarle že v zatonu, vendar je razvoj pokazal, da bodo resnične možnosti veliko manjše. Tako smo pri utrjevanju knjižnične mreže v občini uresničili le dve nalogi: ureditev samostojnega mladinskega oddelka v matični knjižnici 1986 (ob pomoči OKS) in ureditev novega izposojevališča v Frankovem naselju v Škofji Loki, prav tako v letu 1986 (ob finančnem sodelovanju KS in podjetij s tega območja). Neuresničen pa je ostal načrt za organizacijo bibliobusne knjižnične mreže za oddaljene kraje v občini. Ta načrt knjižnica v upanju na uresničitev obnavlja že od leta 1975, pa se zaradi prevelikega finančnega zalogaja nenehno odmika; tudi dogovarjanje o bibliobusni knjižnični mreži za vso Gorenjsko ni obrodilo sadov, za kar je bil prav tako eden temeljnih vzrokov denar. Knjižnica Ivana Tavčarja ima zdaj tako poleg matične knjižnice v Škofji Loki v svoji mreži še naslednje enote: izposojevališča s stalno knjižno zalogo v Gorenji vasi, Frankovem naselju,

Poljanah, Železnikih in Žireh; izposojevališča s knjižno zalogo iz potujoče knjižnice pa v tovarni Termopol v Sovodnju, v Sorici ter v Centru slepih in slabovidnih dr. Antona Kržišnika v Škofji Loki.

Knjižnica Ivana Tavčarja je matična knjižnica za občino Škofja Loka, vendar od leta 1986 naprej po sklepu republiškega Strokovnega sveta za knjižničarstvo le pogojno, ker ne izpolnjuje vseh določenih minimalnih pogojev (zlasti prostor) za to funkcijo. Kljub temu je svoje matične naloge opravljala normalno. Poleg stalnih nalog, kot so obveščanje knjižnic na svojem območju o stroki, svetovanje in pomoč pri organizaciji in vodenju poslovanja, koordinacija izločanja knjižničnega gradiva ipd., je knjižnica v obravnavanem obdobju izvajala tudi nekatere posebne naloge svetovanja in pomoči: 1986–87 pomoč pri ureditvi Kapucinske knjižnice v Škofji Loki za dostop javnosti; 1987–88 pomoč pri ureditvi in uvedbi poslovanja šolske knjižnice v Srednji lesarski šoli v Škofji Loki; 1988–89 izpeljava raziskovalne naloge,² s katero je matična knjižnica posnela stanje vseh knjižnic (splošnoizobraževalnih, šolskih in specialnih) v občini, jih primerjala z veljavnimi standardi ter pripravila projekt razvoja knjižnične dejavnosti v občini kot celoti; 1990 pomoč pri ureditvi strokovne knjižnice v tovarni Jelovica v Škofji Loki.

Pomemben korak je knjižnica naredila v razvoju temeljnega knjižnega fonda ter v povečevanju obiska bralcev in izposoje knjižničnega gradiva, kar je tudi njena osrednja naloga.

Temeljno knjižno zalogo je v obravnavanih letih knjižnica povečevala za približno 3.800 knjižnih enot letno, kar sicer pomeni, da je malenkostno presejala minimalni letni nakup po standardu sto knjig na tisoč prebivalcev in da je bila daleč od normalnega standarda dvesto knjig na tisoč prebivalcev. Knjige je knjižnica pridobivala pretežno z nakupom iz sredstev, ki sta ji jih namensko zagotavljali občinska in republiška kulturna skupnost.

Pomembnejše kot sama številčna rast temeljne knjižne zaloge pa je njeno vsebinsko širjenje in dopolnjevanje na vseh strokovnih področjih, pri čemer si v knjižnici prizadevamo, kolikor je le mogoče, pokrivati čim več najrazličnejših potreb bralcev. Tako zdaj temeljno knjižno zalogo sestavlja 40 % leposlovja, 30 % strokovne literature in 30 % mladinske literature. Poleg tega je knjižnica v letu 1989 začela nabavljati tudi avdiovizualno gradivo (avdio in video kasete), obiskovalcem pa je na voljo tudi vsako leto več naslovov periodičnega tiska, v letu 1990 kar 130 naslovov; lahko bi jih bilo tudi še več, vendar nam to onemogoča prostorska stiska.

Pravo merilo dejavnosti vsake knjižnice, tako tudi naše, pa so bralci in izposojeno knjižnično gradivo. Številke, ki govorijo o članstvu in knjižnici, o obisku bralcev ter o izposojenih knjižnih enotah, pripovedujejo neposredno o tem, kako je knjižnica vpeta v svoje okolje, kako živi z njim in ljudje z njo, kako ji uspeva zadovoljiti njihove želje in potrebe po kulturnem rezvedrilu, izobraževanju, informacijah, študiju in raziskovanju. Knjižnica v svoje članstvo trenutno vključuje 10.000 občanov (v letih 1987 in 1988 smo razen v Žireh izvedli ponovni vpis), med katerimi dobrih 30 % zavzemajo mladi, zlasti šolska mladina. Razveseljivo in pomembno je, da se je v zadnjih letih v knjižnico na novo včlanilo povprečno letno nad devetsto bralcev, ki v glavnem ostajajo stalni obiskovalci. Vsi ti člani so v obravnavanem obdobju povprečno letno obiskali knjižnico nad 59.000-krat, kar pomeni toliko, kot bi vsak občan občine Škofja Loka knjižnico letno obiskal najmanj 1,5-krat. Vsi ti obiskovalci so si v teh zadnjih letih povprečno letno izposodili nad 161.000 knjižnih enot ali v šestih letih skupaj blizu 970.000 enot. Kakor prikazuje tabela, se članstvo, obisk knjižnice in izposoja knjižničnega gradiva iz leta v leto povečujejo, to pa priča, da knjižnica postaja bolj in bolj vsakdanja sestavina življenja in dela vse večjega števila ljudi. Zlasti pri izposoji knjižničnega gradiva je pomembno izpostaviti podatek, da se nenehno povečuje količina izposojenega strokovnega – študijskega gradiva (v letu 1989 že 25 % celotne izposoje), kar pomeni, da knjižnica vsebinsko prerašča iz nekdanje ljudske, pretežno razvedrilne knjižnice, v sodobno študijsko ter informacijsko središče.

V zvezi z obiskom bralcev in izposojeno knjiž-

ničnega gradiva se zdi pomembno posebej poudariti delež, ki ga imajo mladinski oddelek ter izposojevališča Trata, Železniki in Žiri. Mladinski oddelek je po preselitvi v samostojne prostore 1986 doživel pravo eksplozijo v obisku in izposoji, ki se iz leta v leto še povečujeta (tabela!) in danes predstavljata dobro tretjino vsega obiska in izposoje v matični knjižnici v Škofji Loki. Tudi obisk in izposoja v omenjenih izposojevališčih s stalnim povečevanjem kažeta, da se je veliko število bralcev preusmerilo v knjižnico bliže doma in da v njej tudi najdejo iskano gradivo. Obisk in izposoja v teh izposojevališčih bosta tudi kmalu terjala njihovo odprtost za poln delovni čas in ne več le nekaj ur na teden kakor doslej.

V obravnavanem obdobju je knjižnica storila pomemben korak naprej tudi v tehnološkem pogledu. Z nakupom prve računalniške opreme 1988, pri katerem je znatno pomagala poslovna enota Ljubljanske banke v Škofji Loki, je knjižnica prešla na delno avtomatsko obdelavo podatkov. Trenutno teče računalniška obdelava tekočega nakupa knjižnega gradiva (inventarna knjiga, katalog), pripravljamo pa se tudi za celotno avtomatsko obdelavo evidence obiska in izposoje ter načrtujemo, da bo v letu 1991 vse delo v zvezi s knjigo in bralcem vodeno računalniško. S tem pa si bo knjižnica odprla vrata za vstop v integralni računalniško podprt slovenski knjižničnoinformacijski sistem. Pomembna je tudi pridobitev kopirnega stroja, ki je bralcem bolj približal študijsko gradivo, ter aparaturo za mediateko (TV sprejemnik z videorekorderjem), ki bodo omogočale tudi obdelavo in izposajo tovrstnega knjižničnega gradiva.

Knjižnica Ivana Tavčarja pa se kljub prikazanim uspehom srečuje tudi s precejšnjimi težavami pri svoji dejavnosti, ki pomenijo resne ovire pri delu že zdaj, še večje pa bodo v bližnji prihodnosti. Med najresnejše vsekakor sodi pomanjkanje poslovnega prostora v celotni knjižnični mreži, še zlasti pa v matični knjižnici v Škofji Loki. Vsi prostori knjižnice v mreži so, razen deloma na Trati, najemniški in jih ni mogoče ne spreminjati ne dograjevati, kar pomeni, da jih ni mogoče povečati, pa tudi ne dovolj funkcionalno urediti. Kakšna je stiska s prostori, pove na primer podatek, da knjižnici glede na število prebivalcev, ki jih oskrbuje, in na število enot knjižničnega gradiva, ki ga poseduje, danes, ta trenutek

primanjkuje najmanj 300 m² poslovnega prostora. Ta primanklaj pa je povezan še z drugo težavo, to je matičnost, ki jo knjižnici republiški Strokovni svet za knjižničarstvo priznava le pogojno prav zato, ker ne izpolnjuje minimalnih prostorskih normativov. Rok pogojne matičnosti se z letom 1990 izteka, prostorski normativ pa ni izpolnjen. Bati se je, da bo knjižnici Ivana Tavčarja, ker ne bo izpolnjevala prostorskega normativa, matičnost za občino Škofja Loka odvzeta in prenesena na kako drugo knjižnico na Gorenjskem ali zunaj nje, kljub temu da sicer krepko izpolnjuje druga dva pogoja – strokovno usposobljen kader in dovolj bogato temeljno knjižno zalogo. Za knjižnico bi to bilo boleče in za občino poniževalno, saj je knjižnica matične naloge opravljala strokovno in neprekinjeno od imenovanja leta 1962.

In kakšne so razvojne perspektive Knjižnice Ivana Tavčarja? Vidimo jih v nadaljnjem razvijanju doseženega tako v organizacijskem, tehnološkem kakor tudi v vsebinskem pogledu.

Organizacijski vidik terja najprej rešitev prostorske problematike knjižnice, zlasti v Škofji Loki (najsmotrnejše s prizidkom k obstoječim prostorom), s čimer bo rešeno tudi vprašanje matičnosti naše knjižnice. Knjižnično mrežo bo treba razvijati tako, da bodo z dejavnostjo pokrita vsa naselja v občini, ki

dosegajo ali presegajo 1.500 prebivalcev (Podlubnik, Sv. Duh, Selca); za oddaljene kraje pa bo nujno vztrajati pri organizaciji bibliobusne izposoje. Posebno zahtevna naloga pa knjižnico čaka v nadaljnjem povezovanju vseh knjižnic v občini (tudi šolskih in specialnih) v enotni občinski knjižničnoinformacijski sistem.

V tehnološkem pogledu bo razvoj šel v širjenje in poglobljanje uporabe računalniške obdelave podatkov ter v uvajanje druge sodobne informacijske tehnologije, s katero bo knjižnica bralcu uporabniku še bolj odpirala in krajšala pot do iskane informacije. Razvojnaja pot bo tu morala iti tudi v računalniško povezovanje vseh knjižnic v občini, celotnega občinskega sistema pa tudi v republiški integralni računalniško podprt knjižničnoinformacijski sistem.

Vsebinsko bo knjižnica morala širiti in poglobljati doseženo stanje tako, da bo z dopolnjevanjem temeljne zaloge knjižničnega gradiva in pripravo informacijskih pomagal v čim večji meri pokrivala vse potrebe v občini zlasti po strokovni knjižnični informaci. Razvoj bo torej moral iti naprej v smeri poglobljanja splošnoizobraževalne – študijske funkcije knjižnice, pri čemer pa ne bo smelo biti zanemarjeno njeno temeljno kulturno poslanstvo.

Opombe

¹ B. Berčič: Razvoj in delo Mestne ljudske knjižnice, LR 1, 1954, 174–176. – J. Krek: Ljudska knjižnica v Škofji Loki v zadnjih letih, LR 9, 1962, 222–224; isti: Perspektive Ljudske knjižnice v Škofji Loki, LR 6, 1959, 252–253; isti: Ob dvajsetletnici Ljudske knjižnice v Škofji Loki, LR 12, 1965, 120–121; isti: Petindvajset let Ljudske knjižnice v Škofji Loki, LR 17, 1970, 274–277. – L. Kaluža: Ob štiridesetletnici Knjižnice Ivana Tavčarja, LR 32, 1985, 314–319.

² J. Urbanija, L. Kaluža et al.: Analiza knjižnične dejavnosti kot bistvenega elementa informacijskega sistema za znanstveno, izobraževalno in kulturno dejavnost ter predlog njene modernizacije v občini Škofja Loka, Šk. Loka 1989 (Občinska raziskovala skupnost Škofja Loka).

Ludvik Kaluža

NEKATERI STATISTIČNI PODATKI O DEJAVNOSTI KNJIŽNICE IVANA TAVČARJA

Leto	Vpisanih bralcev	Obiska	Knjižni fond	Izposoja	Opombe
1 Knjižnična mreža v celoti					
1985	15.323	53.736	74.427	142.368	
1986	16.280	54.087	75.740	147.262	
1987	9.156	57.569	79.696	148.645	Ponovni vpis bralcev v mreži
1988	9.079	60.021	82.965	161.836	
1989	10.052	64.175	86.911	179.464	
1990	10.039	62.397	91.426	180.652	

2 Matična knjižnica z mladinskim oddelkom v Škofji Loki

1985	10.942	42.530	50.869	113.730	
1986	11.530	40.830	50.542	113.042	
1987	4.171	43.566	52.875	111.906	Ponovni vpis bralcev
1988	4.738	45.254	54.909	118.849	
1989	5.407	48.433	57.067	129.948	
1990	5.816	45.792	60.113	130.203	

3 Izposojevališče Gorenja vas

1985	1.041	1.656	4.081	4.748	
1986	1.075	1.571	4.256	4.611	
1987	1.095	1.242	4.503	4.023	Ponovni vpis bralcev
1988	106	1.424	4.776	5.276	
1989	139	1.500	5.046	6.337	
1990	147	1.320	5.339	5.483	

4 Izposojevališče Poljane

1985	103	201	957	1.086	
1986	108	157	1.347	936	
1987	116	227	1.454	1.020	
1988	123	264	1.504	1.259	
1989	132	158	1.600	636	
1990	144	244	1.827	941	

5 Izposojevališče Trata – Frankovo naselje

1985	121	255	5.386	713	Ponovni vpis bralcev
1986	323	2.495	5.599	7.440	
1987	403	3.070	5.955	8.682	
1988	463	3.218	6.248	10.996	
1989	557	4.216	6.588	15.275	
1990	646	5.015	7.008	16.737	

Leto	Vpisanih bralcev	Obiska	Knjižni fond	Izposoja	Opombe
6 Izposojevališče Železniki					
1985	769	2.977	4.974	9.713	
1986	822	3.437	5.282	9.511	
1987	877	3.601	5.839	9.629	
1988	918	3.315	6.148	10.197	
1989	962	3.543	6.495	11.506	
1990	306	3.484	6.858	11.672	Ponovni vpis bralcev

7 Izposojevališče Žiri					
1985	2.270	5.954	8.447	12.105	
1986	2.331	5.368	8.714	11.298	
1987	2.389	5.616	9.070	12.740	
1988	2.505	5.589	9.380	13.239	
1989	2.595	5.448	9.898	13.902	
1990	2.676	5.485	10.281	13.835	

8 Izposojevališče Termopol Sovodenj					
1985	77	163	potujoči	273	
1986	91	199	potujoči	424	
1987	105	247	potujoči	645	
1988	145	398	potujoči	992	
1989	163	222	potujoči	587	
1990	171	276	potujoči	725	

9 Izposojevališče Sorica					
1988	41	129	potujoči	178	
1989	49	145	potujoči	206	
1990	43	129	potujoči	168	

10 Izposojevališče Center slepih					
1988	40	430	potujoči	880	
1989	41	510	potujoči	1.067	
1990	90	652	potujoči	997	

11. Obisk in izposoja samo v čitalnici

Leto	Obisk	Izposoja knjig	Izposoja revij	Izposoja skupaj	Opombe
1985	5.337	1.471	14.985	16.456	
1986	5.192	1.509	14.609	16.118	
1987	5.317	1.315	14.430	15.745	
1988	6.135	2.148	17.470	19.618	Začetek čitalniške evidence v izposojev.
1989	7.312	2.267	22.153	24.450	
1990	6.138	1.841	20.813	22.654	

12. Obisk in izposoja v mladinskem oddelku

Leto	Obisk	Izposoja	Opombe
1985			Evidenca še združena z oddelkom za odrasle
1986			
1987	11.311	25.846	
1988	13.033	36.316	
1989	16.316	41.560	
1990	14.955	43.514	

13. Prireditve v knjižnici

Leto	Št. prireditev	Obisk
1986	113	4.603
1987	123	5.805
1988	99	3.979
1989	101	5.044
1990	88	3.755

14. Nakup knjižnega gradiva (pridobljene knjige)

Leto	Knjige
1986	3.166
1987	3.576
1988	3.615
1989	4.243
1990	4.712

15. Št. naslovov periodičnih publikacij

Leto	Št. publikacij
1985	101
1986	103
1987	108
1988	116
1989	125
1990	130

nekateri naslovi prenehali izhajati

Ludvik Kaluža